

DÍL 4:

Napínací šňůry

Špatné používání mé svobody. HŘÍCH

Při tomto kroku je důležité, aby mladí lidé poznali důležitost správné volby.

Budeme je doprovázet, aby do hloubky prozkoumali obtíže spojené s rozhodnutím se pro to nejlepší pro sebe a s tím, jak hřích zraňuje srdce.

Naučí se rozpoznat tato zranění z lásky a nástroje, jak jim lze předcházet, kterými jsou milost a ctnosti.

Dobrou zprávou je, že zranění nejsou nezvratná. Bůh ve svém synu Ježíši Kristu je lékařem, který dokáže uzdravit tato zranění nejlepším lékem lásky.

V tomto dílu začneme tím, že rozebereme, co se s námi děje, když špatně používáme naši svobodu v oblasti citů a sexuality. Co se děje, když používáme svobodu, co se týče našeho citového života a naší sexuality, abychom dosáhli cílů, které si nezaslouží, abychom po nich toužili?

Začneme tím, že o krok ustoupíme, neboli, lépe řečeno, podíváme se na věc ze širší perspektivy.

Tuto perspektivu nám dá řád stvoření. Bůh stvořil věci v určitém řádu. To znamená, že k něčemu slouží, mají nějaký účel. Pokud z tohoto řádu vypadnou, už svému účelu neslouží. A pokud se používají, k čemu nemají sloužit, pak vypadávají z tohoto řádu a pokazí se.

To samé se děje nám. Máme nějaký řád a také cíl, záměr. A naše city a naše sexualita v tomto řádu a za tímto účelem hrají hlavní roli. Pokud city i sexualitu uvedeme do chaosu a špatně je pochopíme, pak nás znechucují a ničí. Frustrace a osobní ztroskotání jsou výsledkem našeho hříchu.

V této oblasti, stejně jako v tolika jiných, potřebujeme světlo, které nás povede, poněvadž jsme stvořeni proto, abychom milovali. Milovat ale musíme dobře.

Dnes nám společnost nabízí vzory toho, jak milovat, které místo toho, aby nám věc osvětlovali, nás oslepují. Sexualita nás nakonec izoluje a city se stáhnou, aby se nakonec utopily v cynismu.

Nejedná se však pouze o to vidět, co můžeme udělat špatně, nýbrž vidět to, co můžeme udělat dobře. Pokud nás Bůh stvořil a vykoupil kvůli tomu, abychom milovali, musel nám také ukázat cesty, jak dojít k vyplnění tužeb, které vepsal do našeho srdce. Těmito cestami jsou stud, ochrana intimity, a především ctnosti, zvláště ctnost čistoty. V tomto dílu kromě toho, že odmaskujeme cesty, které mohou dát vyschnout naši schopnosti milovat, budeme zkoumat cesty, po kterých Bůh chce, abychom šli a dokázali milovat pravdivě, v plnosti.

1. Hodnota a řád

„Země byla pustá a prázdná“ (Gen 1,2).

- **Povolání k řádu a dobru.** Zjevení nám ukazuje, že Boží úmysl je radikálně zaměřen na naše reálné dobro. On má plán pro každého z nás a chce, abychom svobodně odpovídali na jeho volání. V tomto řádu, který nám Bůh navrhuje a v dobrech, k nimž máme tíhnout, nemá žádné morální zlo jako svoji příčinu Boha.
- **Věci mají svůj účel a my, jako lidé, jsme voláni k nějakému záměru.** V našem procesu zrání a integrace máme postupně poznávat hlavní smysl věcí, jež nás obklopují, smysl našeho těla, našeho vlastního života atd. V tomto ohledu jsme také voláni k tomu, abychom prožívali naše city a sexualitu za tímto účelem.
- **Žít ne-uspořádaně nebo ne-integrovaně** v naší osobní dimenzi nás nakonec poničí a uškodí nám. V této situaci svoboda ztrácí světlo, kterým se řídila s jistotou na cestě ke svému cíli. Tak přítomnost tohoto cíle přestává být zřetelná a je zahalena temnotou toho, kdo ji nedokáže poznat.
- **Žít v zotročené svobodě.** Pokud si vybereme neposlušnost a zlo, zneužíváme nebo špatně používáme svobodu, a to nás vede k „otroctví hříchu“ (srov. KKC, 1733).
- Když je svoboda chápána a definuje se jen prostřednictvím pouhého vnějšího (vnějšími předpoklady člověka jako „ten, kdo ti v něčem brání“, „svoboda druhého“, ...) a negativního významu, člověk se nakonec vydá napospas emocím a skončí jako otrok svých vlastních povrchních choutek. Tento koncept a **špatné používání svobody vytváří hluboký konflikt** mezi různými dimenzemi člověka (FSV , 20).
- Často sledujeme, jak **dospívající zůstávají osamoceni**, bez nasměrování či pomoci v zásadních oblastech vlastní existence. Občas, neboť chápou svobodu jako pouhé plnění vlastních spontánních přání, bývají zaskočeni růzností volání a tlaků, kterým musí odolávat a které nedokážou integrovat. Tak se vzdalují, jako by to téměř ani nevěděli, od toho, co si skutečně přejí a co jim dává jako lidem růst (srov. FSV , 27).
- **Jak znovu uspořádat svůj život a objevit jeho hluboký smysl?** Abychom mohli dospívající nasměrovat, nejdříve musíme chápat je a hřích z perspektivy Božího plánu.

„Při pokusu pochopit, co je to hřích, je nutno především uznat hluboký vztah člověka k Bohu, protože mimo tento vztah nemůže být zlo hříchu odhaleno ve své pravé podstatě, totiž jako odmítnutí Boha a vzpoury proti němu“ (KKC, 386). Vztah s Bohem, který se hříchem rozbíjí, není pouhá domněnka, nýbrž vztah, který chápeme z perspektivy osobního vztahu. Tento osobní vztah vyžaduje být „před Bohem“, což je zásadní pro každého člověka.

- **Naše vlastní chytrost nám není nic platná.** Sami o sobě nedokážeme rozpoznat takto chápaný hřích, ačkoli jsme si vědomi zla, když ho uskutečníme. Pouhé vědomí vlastních selhání a radikální viny nám nedává vidět hlavní původ hříchu do té míry, že je hřích zapojen i v samotném probuzení svědomí, jež odkazuje na naše postavení dětí Božích, dlužníků jeho Lásky.

2. Co mi brání integrovat mou sexualitu?

„Neboť jdou od zla ke zlu a ke mně se neznají“
(Jer 9,2)

- **Na prvním místě je třeba nalézt pravé světlo, které by osvěcovalo můj život,** moji osobu, moje tělo, moji sexualitu. Toto světlo dává smysl celému mému bytí a vede mě k osobní plnosti.
- **Naproti tomu temnota mi nedovoluje integrovat moji sexualitu** ve všech aspektech mého života, nýbrž mě rozkládá, snižuje mě na pozici předmětu, místo abych dále byl osobou.
- **Tato temnota je součástí mne,** a také světa, který nezná nebo nechce znát Světlo, hřích. Moje vlastní temnota, můj chaos a můj hřích zabraňují tomu, aby moje tělo a jeho vyjadřování byly prostředkem schopným milovat a dávat, aby obohacovaly celou moji osobu. Moje tělo se postupně mění v prostředek, který vyjadřuje a projevuje egoismus a zanechává mě jako zraněného člověka.
- **Tato temnota zabraňuje, abychom viděli dobře a plně člověka v jeho celistvosti:** v tom spočívá žádostivost. Náš pohled se proměňuje a zaměřuje výhradně na sexuální hodnotu člověka, což má svůj původ v prvotním hříchu.

- **Často samotná společnost zakrývá toto světlo**, tím, že nám ukazuje způsoby, jak prožívat sexualitu, které neodpovídají pravdě o člověku a záměru, k němuž je povolán. U mnoha z těchto nabídek se hodnota sexuality překrucuje a redukuje na pouhou otázku genitálií. Tak se moje hodnota jako člověka redukuje. Přestávám být „já“ – osoba, abych se stal předmětem. Přestávám být Někým, abych se stal něčím. Něčím, co se může použít a zahodit.
- Některé ze zřejmých a aktuálních nabídek jsou:
  - **Pansexualismus:** Redukuje sexualitu na otázku genitálií a sex čistě na objekt konzumu. Tento postoj je chápán tak, že sexuální dimenze lidské bytosti postrádá osobní význam, čímž mu nic nebrání upadnout do povrchního oceňování chování kvůli pouhému prospěchu či prostému uspokojení (srov. VAH , 57).
  - **Hédonismus.** Je to doktrína, která prohlašuje potěšení za nejvyšší smysl života. Snaží se jen hromadit příjemné pocity. Omezování tužeb se neurčitě oddaluje, stále je třeba nových a silnějších pocitů.
  - **Snaha o potlačení pocitu studu.** Tento pocit studu nás vede k zakrývání tělesné nahoty či toho, co je spojené se sexualitou, pocity, myšlenkami či skutky, které jsou považovány za intimní, nebo k vyhýbání se mluvení o nich, stejně jako obava ze ztráty důstojnosti. Mezi důsledky tohoto potlačení studu patří některé přečiny proti důstojnosti ženy, a v menší míře i muže, jakými je přeměna člověka na pouhý předmět rozkoše („použit člověka“).
- **Nedostatek světla, který vede k mnoha narušením.** Pokud absolutizujeme toleranci bez hranic a posílíme svobodu výběru bez smyslu – bez orientace na nějakou pravdu či záměr, který ji povede – dochází k narušení v budování osobnosti, jejichž důsledky trpíme (srov. FSV , 28)::
  - **Narušení vztahu mezi láskou a sexualitou.** Sexualita se stává způsobem, jak si vyzkoušet uspokojení touhy a její pravidla budou spíše pravidla hry. Láska se tudíž jeví jako něco cizího, co se v některých případech sice může se sexualitou pojít, však co jí nedává formu zevnitř – ve filozofickém smyslu poskytování substanciální formy něčemu. Bude nutné „sexuálně se vyzkoušet“ předem, abychom věděli, zda dokážeme skutečně milovat druhého člověka. V každém případě se nejedná o bezpodmínečnou lásku (FSV , 31).

- **Narušení vztahu mezi láskou a plodností.** Plodnost se redukuje na pouhou biologickou reprodukci bez osobní hodnoty, přirozenou funkci oddělenou od osobního smyslu sexuality. Sexualita se tedy soustředí na tělesně-citové spojení, bez další perspektivy do budoucna. Samotná plodnost, oddělená od sexuální lásky, jež ji podpírá, zůstává záležitostí vlastní volby. Z perspektivy takové sexuality bez plodnosti lze velmi dobře rozumět plodnosti bez sexuality. Včetně toho, že pár se dožaduje práva mít dítě jakýmkoli způsobem, prostě kvůli tomu, že si je velmi přeje (srov. FSV , 30). Plodnost již není chápána jako „plodící“ akt, při které se jeden z manželského páru dává druhému a oba přijímají dar „jediného Stvořitele“, nýbrž tak, že oni „usilují“ o to být těmi, kdo si vybírají: na jedné straně výsledek sexuálního spojení – mít či nemít děti –, a na druhé straně způsob, jakým jej získat či jej „vyprodukovat“.
- **Plodnost (prokreace)** má radikálně odlišnou strukturu od reprodukce. Plodnost umožňuje z principu, aby se eventuální potomstvo narodilo ve stejné důstojnosti jako rodiče, aniž by s ním bylo zacházeno jako s předmětem. Dítě není produktem technické zručnosti, je to dar z lásky a má být vytoužené jako takové. Toto přání se nemá změnit v záměr, jenž druhého degraduje. Toto je krajně důležité pro utváření hedonistické mentality. „Průmysl“ výroby dětí se zakládá na více či méně explicitním nepravdivém postulátu, že rodiče mají na děti právo. Děti jsou však darem, který se přijímá, ne produktem, který se objednává.
- **Světlo, které nás vede k odevzdání neporušené lásky: čistota.** Tato ctnost znamená uspořádání a integraci tužeb, sexuálního pudu a citů, a jejich usměrňování pro dobro milované osoby. Je nutná pro adekvátní odpověď člověka na povolání k lásce. Vrhá světlo, které vede naši svobodu k tomu, aby vytvořila z lidské existence dar z lásky, a také ukazuje cestu, jež vede k plnosti života (VAH , 38). Čistota implikuje učení se sebeovládání, které je pedagogikou lidské svobody (SH , 18).

3. Proč mě neláska ničí?

„Pro tvrdost vašeho srdce“
(Mt 19,8)

- **Jsem stvořen pro lásku.** Nezávisle na tom, co každý ve svém životě dělá, všichni máme stejné povolání: jsme povoláni k tomu milovat a být milováni. Jakmile zjistíme, že toto povolání je světlem, jež může vést náš život, zbývá nám jen krásný úkol na toto volání odpovědět. K tomu, abychom dosáhli štěstí, nevedou jiné zkratky.

- **Neinvestovaná láska.** Když mě láska neotevívá vůči ostatním, nýbrž mě uzavírá do sebe samého, nemůže dojít k odevzdání mojí osoby. Budu žít jen sám pro sebe. Můj život se bude točit kolem této myšlenky.
- **Některé projevy této neuspořádanosti v prožívání sexuality jsou:**
  - **Narcismus,** jako stažení se do sebe. Pokud štěstí chápeme prostě jako cítit se dobře sám se sebou, upadneme do omylu, že nebudeme měřit hodnotu a smysl sexuality podle vzájemného doplňování a osobního růstu při budování sdíleného života. Je snadné vidět, jak se tímto způsobem ztrácí bohatství spočívající v pohlavní odlišnosti. Kromě toho plodnost přestává být důležitá, pokud se klade důraz výlučně na potřebu ukojit za každou cenu „touhy“ a „uspokojení“, jež je možné zažít. Toto bohatství přestává mít vliv na další duchovní a kulturní záměry, které přirozeně také obohacují člověka a dávají mu smysl (VAH , 37).
  - **Autoerotika/ masturbace.** Obvykle doprovází výše řečené. Zakončení sexuálního impulzu nevede člověka k vyjití ze sebe a obrácení se k druhému, nýbrž k napodobování neurofyzilogické příčiny, jež vede k uvolnění napětí skrze stimulaci genitálií. Takový akt nemůže odkazovat ke skutečnosti výtečného naplnění: není v něm obsažena vpravdě lidská realita vzájemnosti, v níž je možné nalézt opravdovou společnost. Jedná se o akt, který nesměruje člověka k plnosti života, nýbrž jej uzavírá v samotě. Při takovém jednání se překrucuje lidský smysl sexuality tím, že se tělo považuje za objekt potěšení a ne subjekt lásky, která ve své vlastní tělesné dynamice odkazuje k hledání spojení.
- **Kam vkládám svou lásku?** Do věcí, lidí, s jakými zájmy? Světlo, které má vést můj život, se vždy zaměřuje na lidi, které mohu milovat více a lépe, nikoli na věci, které mohu koupit a prodat. Také nestaví výlučně a obsesivně do centra pozornosti mě samotného. Je to světlo, které spojuje a hledá společenství lidí a nikoli takové, které z nás dělá otroky „připoutané“ k věcem.
- **Kdy je pro mě sexualita ničivá?** Když v mém pohledu na „druhého“ odděluji osobu a sexualitu; když odděluji sexualitu od lásky; když jednám s člověkem jako s objektem a ne subjektem vztahu. Takto se moje osoba postupně rozpadá. Místo abych byl celkem, který roste, přeměňuji se na nespočet roztříštěných částí, kde každá směřuje jinam. Takto nemohu prožívat lásku. Postupně je pro mě čím dál těžší být schopen milovat a nakonec způsobím mnoho škody – sobě i ostatním. Rozbívám se a ničím.

- **Jak se tomu vyhnout?** Je vhodné dávat pozor na situace, které vedou k této neuspořádané lásce k sobě samému: je to např. smutek, neúspěch, osamělost, obtíž se vztahy k ostatním a neschopnost postavit se výzvám života. Mladý člověk se snaží tomu všemu uniknout a nachází snadnou a uspokojující náhražku v prázdném zážitku, do něhož je lapen, aby se vyhnul tomu, že musí čelit realitě. Nakonec neví, jak z této zkušenosti vyjít ven, neboť k tomu nenachází adekvátní prostředky. Když se to již pro člověka stalo zvykem, je třeba mu nepřímou ukázat, jak s tím bojovat:
  - **Podporovat takové aktivity, při kterých člověk může nacházet ušlechtilou a vpravdě lidskou satisfakci, jakými jsou upřímná přátelství,** jež dovolují vyjít sám ze sebe a nacházet v tom radost z lásky k ostatním a z toho, že jim mohou být užiteční.
  - **Nabízet nepřímé vypravěčské prvky** (určitou četbu, umělecká díla), jež napomáhají opravit symbolický obraz sexuality skrze zprostředkování citového života.
- **Prostředky k odstranění nelásky.** Jsou odpovědí na zlo, bojem o dobro skrze:
  - **Čistotu.** Hledáme pravý cíl naší existence a na této cestě nacházíme čistotu srdce jako DAR. Pokud je čistota ctností, která člověka disponuje k tomu, aby „držel své tělo ve svaté kázni a úctě“ (1Tes 4,3-5), zdá se, že zbožnost, která je darem Ducha Svatého, slouží zvláštním způsobem čistotě tím, že nám dává vnímavost k oné důstojnosti, jež je vlastní lidskému tělu podle tajemství stvoření a vykoupení (CAH LVII, 2, 18.3.1981).
  - **Stud a intimitu.** Pečujme o vlastní důstojnost. Stud zažívám tváří v tvář životním silám, jež tříští mou subjektivitu, vyvíjejí na ni tlak a já ztrácím kontrolu nad svými akcemi a reakcemi. Fenomén studu má tendenci chránit mou subjektivitu, abych nedošel do bodu, kdy ztratím kontrolu nad tím, co se mi děje. Tak mi stud pomáhá chápat mou vlastní subjektivitu (tedy to, že jsem subjektem), díky sebepoznání a sebeovládání, které mám.
- **Štěstí je plnost lásky v duši.** Abychom byli šťastni a plně se radovali z lásky na této zemi – z lásky lidské a z Lásky s velkým L – a z Boží lásky v nebi, je třeba plně žít s ctností čistoty srdce.
  - **Křesťanská láska** je první křesťanskou ctností, nikoli čistota: jde o lásku k Bohu a k bližnímu. Bránou k ostatním ctnostem je víra: bez ní nelze milovat Boha. Nicméně čistota je velmi důležitá, protože se týká sexuality, jež „se týká zvláště citů, schopnosti milovat“ (KKC, 2332). Čistota je směřována k lásce; a bez ní nelze žít křesťanskou lásku. Je to požadavek přirozeného morálního zákona.

- **Blahoslavení čistého srdce** – řekl Pán, **neboť oni uvidí Boha**. Čistota je požadavek důstojnosti lidského těla, kterým máme milovat Boha na této zemi: „Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha Svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě!“ (1Kor 6,19).
- **Dobrý lékař a dobrý učitel** Tváří tvář nemoci, že jsme nemilovali nebo lásky nebyli schopni, možná proto, že jsme se necítili milováni, nám zbývají pouze dvě věci: nechat uzdravit naše zranění a bolest hříchu nelásky, a naučit se milovat. Z tohoto důvodu potřebuji dobrého lékaře a dobrého učitele.
- **Když mě ovlivňuje bolest, kterou působí můj hřích nebo zážitek nelásky, potřebuji být uzdraven**, a toto uzdravení nezáleží na mně. Potřebuji pomoc druhého a ze všech sil s ním spolupracovat. Potřebuji lékaře, který dokonale diagnostikuje má zranění z lásky, který je bude umět vyléčit s nesrovnatelnou jemností a který mi dodá individuální a vhodnou léčbu pro každou ránu srdce. Zde je dobrou zprávou to, že všechna zranění lze vyléčit. Jen musím „rehabilitovat“ tak, jak to vidím u toho, kdo opravdově miluje: u Krista.
- **Ježíš Kristus je také dobrým učitelem**, jenž mi může ukázat způsob, jak se naučit milovat, jen se k němu musím přiblížit a následovat ho. On mi pomůže překonat všechny překážky, které mi brání milovat, změnit priority v mém životě a nasměruje jej, abych dosáhl/a života v hojnosti.

4. Jak napnout dobře šňůry: ctnosti

**„Přemýšlejte o všem, co je pravdivé, čestné, spravedlivé, čisté, cokoli je hodné lásky, co má dobrou pověst, co se považuje za ctnost a co sklízí pochvalu“
(Flp 4,8)**

- Může člověk vymyslet úžasné činy schopné vyjádřit a uskutečnit ideál plnosti?
  - Člověk je ze své přirozenosti uschopněn vykonávat úžasné činy, není na ně ale ze své přirozenosti připraven. K tomu přejít od „mít potenciální schopnost je uskutečnit“ k „dokončit je“, je nutné, aby se citový život člověka orientoval tímto směrem. Člověk potřebuje být ovlivněn nějakým popudem, který jej k tomu bude motivovat. Předtím se požaduje, aby byl disponován k tomu učinit tento krok, což není možné, aniž by se nacházel v procesu vytváření svého vnitřního světa jakožto morálního subjektu.

- Jednota subjektu je důsledkem integrace jeho dimenzí a osobní dynamiky v úmyslu dosáhnout nabízeného spojení. Díky této jednotě můžeme mluvit o „chování“ jako takovém, ne jen o izolovaných činech.
- **Je možné znovu ovládat svou osobu? Jak se na to mohu připravit?** Jistěže ano, kvůli tomu vstupujeme do úžasného světa ctností. Ctnosti lze definovat jako strategie lásky.
- **Rozdíl mezi hodnotou a ctností.** Můžeme říci, že pravda v praktické rovině, pravda o dobru, se nejen vidí a vnímá (hodnota), ale také se uskutečňuje (ctnost), a tou měrou, jak se uskutečňuje, nás proměňuje a dává nám žít s větší vnitřní soudržností.
- **Ctnost je trvalá a pevná dispozice konat dobro**, obvyklá přednost člověka, který touží po plnosti života. Dovoluje člověku nejen konat dobré skutky, nýbrž i vydávat ze sebe to nejlepší. Ctnostná osoba všemi svými smyslovými i duchovními silami směřuje k dobru, hledá je a volí v konkrétním jednání (srov. KKC, 1803).
- **Ctnosti jsou naše zbraně proto, abychom nepodlehli obtížím**, které v životě potkáváme, pokušením, jež nás odvádějí od uspořádaného života, a jednali podle dobra a pravdy o tom, čím jsme. Jsou to dobré funkční zvyky, které nás disponují, abychom konali dobro, a uschopňují nás, abychom konali výtečné činy a tak dosáhli vlastního cíle. Nejen nám dovolují konat dobré skutky, nýbrž umožňují nám, abychom ze sebe vydávali to nejlepší. S jejich pomocí všemi svými smyslovými silami hledáme dobro, volíme je skrze konkrétní jednání.
- **Ctnosti jsou nutné**, protože se musíme naučit vést život, který nám byl dán. Vzhledem k tomu, že život je něco přijatého, naším hlavním úkolem je přijmout ten přijatý dar a modelovat ho do plnosti. Potřebujeme ctnosti, protože v nás dávají pokračovat životu, který začala Boží milost v nás, protože nás tvarují v dobrotě, přetvářejí podle božské krásy a přibližují nás k plnosti, k jejímuž užívání jsme voláni.
- **Ctnosti jsou potřebné k tomu, aby v našem jednání panovala jednota**, která nám umožní vést náš život ke správným rozhodnutím a konání výtečných činů. Tak můžeme jako lidé růst. Funkční principy se znovu zformulují tak, že nám dovolí budovat a aktuálně žít život dosažený takovými skutky, které nás vtahují do vztahu s těmi, jež milujeme. V tomto kontextu pak ctnosti čistoty odpovídá začlenění citové dynamiky.

- **Ctnosti jsou světla, která začleňují a uspořádávají city.** Potřeba ctností je odůvodněna naší schopností být mnohým, ačkoli jsme voláni pouze k jednomu. Podle sv. Tomáše toto povolání spočívá v tom být přátelé Boží. Ctnosti dávají životu specifické nasměrování. Umožňují nám, že přejdeme od sporadického konání dobra k cílenému a dokonce přirozenému konání, protože jsme se proměnili v dobré bytosti.
- **Nicméně naneštěstí můžeme také žít tragickým způsobem.** Máme možnost svůj život promarnit a skončit žalostně. Od špatných tendencí nás zachrání pouze pěstování těch dobrých. Všichni máme nějakým způsobem sklon sabotovat sami sebe, drobnými činy jednat proti plnosti, jemnými způsoby žít to, co nás nakonec zničí. Pouze zvyk nám dovolí, abychom rostli v dobru.
- **Ctnosti vyžadují cestu učení a tréninku.** Každý je zodpovědný za to, že je vyhledává a cvičí se v nich, aby si je přivlastnil. Získání ctností nás nepromění tak, že jen mechanicky opakujeme určité chování, nýbrž skutečně poznáme to dobré v každou chvíli.
- **Máme pěstovat morální dovednosti,** jež nás uschopňují růst v nádheře naší lásky. Toto proměňování potřebuje praxi, závazek a čas, neboť jeho základem je pochopit, že plnost lidského života vyžaduje, že se staneme něčím daleko víc, než již jsme.
- **My jsme těmi, kdo vytvářejí náš život.** Máme schopnost růst v dobrotě, ale ne jistotu, že tomu tak bude. Máme schopnost stát se něčím krásným, ale je třeba věnovat svou nejlepší energii, abychom toho dosáhli.
- **Ctnosti nás zvláštním způsobem mění,** ve shodě s dokonalostí života v Bohu. Proměňují nás v to, k čemu jsme povoláni, tj. být přáteli Boha. Tak jsou mostem, který spojuje to, čím jsme teď, a to, k čemu jsme voláni. Pokud je ve středu činností v našem životě hledání přátelství s Bohem, tak přesně toto přátelství se stává tím, k čemu jsme voláni. Ctnosti nás obracejí k Bohu nejintimnějším a nejhlubším způsobem.
- **Katechismus katolické církve** klasifikuje ctnosti na lidské neboli mravní a nadpřirozené neboli teologální úrovně.

- **Lidské ctnosti** (KKC, 1804-1811) jsou pevné postoje, ustálené sklony, trvale nabyté dokonalosti rozumu a vůle, které řídí naše skutky, vnášejí řád do našich vášní a usměřují naše chování podle rozumu a víry. Jejich plodem je snadnost, sebeovládání a radost při úsilí o mravně dobrý život. Ctnostný člověk je ten, který svobodně koná dobro. Mravních ctností se dosahuje lidským úsilím. Jsou to plody i zárodky mravně dobrých skutků; uzpůsobují všechny mohutnosti lidské bytosti k tomu, aby vstoupila do společenství božské lásky (KKC, 1804).
- **Základní ctnosti jsou mravní**, také zvané „kardinální“, protože hrají zásadní roli a všechny ostatní lidské ctnosti jsou seskupeny okolo těchto základních ctností. Zdokonalují nás v našich sklonech a dovolují nám reagovat a chtít dobro. Proto ovlivňují způsob, jakým reagujeme na dobra, tíhneme k nim a chceme je. Otevírají nás pro cestu výtečnosti, neboť zavádějí úmyslný řád v našich citech, stanovený inteligencí vzhledem k přirozeným vlastnostem zvyků. Není důležité jejich izolované působení, nýbrž spojení různých dovedností, které každá ctnost zdokonaluje ke společnému cíli:
  - **Moudrost** je ctnost, která dává praktickému rozumu schopnost, aby v každé situaci rozeznal, co je naše pravé dobro, a zvolil přiměřené prostředky k jeho konání. Pomáhá nám vědět, co je třeba udělat. Používá důmyslnosti, aby sloužila lásce. Moudrost se nesměšuje s bázlivostí nebo strachem, ani s dvojakostí nebo přetvářkou. Řídí ostatní ctnosti a dává jim pravidla i míru. Právě moudrost bezprostředně řídí úsudek svědomí. Moudří lidé se rozhodnou a uspořádají své chování podle toho úsudku. Díky ctnosti moudrosti uplatňují mravní zásady v jednotlivých případech, aniž by se mýlili, a překonávají pochybnosti, týkající se dobra, které mají vykonat, nebo zla, kterému se mají vyhnout. Moudrost je znalostí posledního smyslu lidského života.
  - **Spravedlnost** je mravní ctnost, která se zakládá na vytrvalé a pevné vůli dávat Bohu a bližnímu to, co jim patří. Skrze ni uskutečňujeme, co je třeba udělat vhodným způsobem. Spravedlnost vůči Bohu se nazývá „ctnost zbožnosti“. Spravedlnost vůči lidem uzpůsobuje člověka, aby respektoval práva každého a vytvářel v lidských vztazích soulad, který podporuje přiměřené vztahy k lidem a společnému dobru.
  - **Mírnost** zmírňuje přitažlivost rozkoší a dává člověku schopnost vyrovnaně užívat stvořená dobra. Zabezpečuje vládu vůle nad pudy a udržuje touhy v mezích počestnosti. Mírná osoba zaměřuje své smyslové tužby k dobru, uchovává si zdravou rozvážnost, nejedná podle svého „pudu“ a „nenásleduje své choutky a vášně (...) svého srdce“ (Sir 5,2; 37,27-31). Tato ctnost zmírňuje emoce, zesiluje je či zeslabuje. Emoce neutišuje, nýbrž je směřuje do služby ctnosti, vyhledává v našem jednání emocionální rovnováhu.

- **Statečnost** je mravní ctnost, která při obtížích zabezpečuje pevnost a vytrvalost v úsilí o dobro. Posiluje rozhodnutí odporovat pokušení a překonávat překážky mravního života. Ctnost statečnosti dává schopnost přemáhat strach, a to i strach ze smrti, a čelit zkouškám a pronásledování. Dává odvalu k tomu, aby se člověk zřekl svého života a obětoval jej při obraně spravedlivé věci; díky ní lze vytrvat ve chvílích obtíží, když hledáme to, co milujeme a co nechceme ztratit.

- **Teologální ctnosti** (KKC, 1812-1844) se vztahují přímo k Bohu, od něž pocházejí. V nich jsou zakořeněny lidské ctnosti. Jsou zárukou přítomnosti a působení Ducha Svatého ve schopnostech člověka. Božské ctnosti jsou tři: víra, naděje a láska (srov. 1Kor 13,13):
  - **Víra.** Víra je božská ctnost, kterou věříme v Boha a ve všechno, co nám řekl a zjevil, a co nám církev předkládá k věření. Vírou se „člověk svobodně odevzdává Bohu“ (DV , 5). Proto se věřící snaží poznat Boží vůli a plnit ji. „Spravedlivý bude živ z víry“ (Řím 1,17). Živá víra „se projevuje láskou“ (Gal 5,6). Dar víry zůstává v tom, kdo proti ní nezhřešil. Avšak „víra bez skutků je mrtvá“ (Jak 2,26): Není-li víra doprovázena nadějí a láskou, nespojuje věřícího plně s Kristem a nečiní z něho živý úd jeho těla. Kristův učedník si nemá jen uchovávat víru a žít z ní, nýbrž má ji i vyznávat, vydávat o ní nebojácně svědectví a šířit ji: „Všichni (...) mají být připraveni vyznat Krista před lidmi a následovat ho cestou kříže v pronásledováních, která církvi nikdy nechybějí“ (LG, 42; srov. DH, 14). Služba a svědectví víry jsou nezbytné pro spásu: „Ke každému, kdo se ke mně přiznává před lidmi, i já se přiznám před svým Otcem v nebi; ale každého, kdo mě před lidmi zapře, zapřu i já před svým Otcem v nebi“ (Mt 10,32-33).

  - **Naděje.** Je to božská ctnost, jíž toužíme po nebeském království a po věčném životě jako po svém štěstí tím, že důvěřujeme Kristovým příslibům a nespolehneme na své síly, ale na pomoc Ducha Svatého. V naději toužíme a očekáváme v pevné důvěře od Boha věčný život a milosti k tomu, abychom si jej zasloužili. Ctnost naděje odpovídá na touhu po štěstí, kterou Bůh vložil do srdce každého člověka; přijímá očekávání, která podněcují lidskou činnost; očišťuje je a zaměřuje k nebeskému království; chrání před malomyslností; je oporou ve chvílích opuštěnosti; rozšiřuje srdce v očekávání věčné blaženosti. Vzpruha naděje chrání před sobectvím a vede k radosti z lásky.

Křesťanská naděje přejímá a přivádí k plnosti naději vyvoleného národa, která má svůj původ a svůj vzor v Abrahámově naději naplněné v Izákovi podle Božích příslibů a očištěné zkouškou oběti (srov. Gen 17,4-8; 22,1-18).

▪ **Láska.** Láska je božská ctnost, již milujeme Boha nade všechno pro něho samého a svého bližního jako sebe z lásky k Bohu. Je to totiž „svorník dokonalosti“ (Kol 3,14); je formou všech ctností; člení je a dává jim řád; je zdrojem i cílem jejich prožívání v křesťanské praxi. Zaručuje a tříbí naši lidskou schopnost milovat. Povznáší ji k nadpřirozené dokonalosti božské lásky.

„Lásky však kdybych neměl, nejsem nic,“ říká sv. Pavel. A všechny výsady, služba, dokonce i ctnosti (...) bez lásky „nic neprospějí“ (1Kor 13,1.3). Láska je nejdůležitější ze všech ctností. Je první božskou ctností: „Nyní trvá víra, naděje a láska, tato trojice. Ale největší z nich je láska“ (1Kor 13,13).

Vede-li křesťan mravný život oživovaný láskou, dává mu to duchovní svobodu Božích dětí. Nestojí před Bohem jako otrok plný otrockého strachu, ani jako námezdník shánějící plat, ale jako syn, který odpovídá na lásku toho, který nás „miloval dříve“ (1Jan 4,19).

- Ctnosti jsou způsobem, jak přijímat DAR. Ctnosti nedocházejí své dokonalosti díky vlastnímu úsilí, nýbrž díky přijetí daru.
- Odmítnutí daru. Jak chápat hřích? Hřích je chování nebo konkrétní skutek, který mě vzdaluje od lidí, které miluji, od Boha a od mě samotného. V konečném důsledku hřích rozbíjí, anebo alespoň poškozuje můj osobní vztah s Bohem. „Hřích je urážka Boha“ (KKC, 1850). Neznamená to, že Boha „poškozujeme“. Pokud je hřích urážkou Boha, je to proto, že je to odmítnutí božského „daru sebe“. Urážka spočívá v tom, že na tento dar nereagujeme.

Tím, že odmítáme Boží plán, klameme sami sebe a stáváme se otroky hříchu (srov. KKC, 1739).

Sv. Tomáš to vysvětluje jednoduše: „Hřích není nic jiného než špatný lidský čin“.

- Jaké má hřích důsledky? Kromě toho, že má negativní důsledky na ostatní, noří mě do průměrnosti, a nakonec můj život naplní hlubokým smutkem a nedostatkem smyslu.

- **Poškozuje mě ve dvou věcech:** ovlivňuje můj vztah s Bohem a poškozuje mě samotného. Neexistuje vzdálení se Bohu, které by mě hluboce uvnitř nepoškodilo.
- **Svoboda a hřích.** Naše svoboda je křehká, neboť dokáže selhat. Je to omezená svoboda, která nemá svůj vlastní základ a je vedena k nějakému cíli nad svoji přirozenost. Zde se zapojuje naše citová zranitelnost, díky níž může zlo vstoupit do mého soukromí. Nicméně tato slabá lidská svoboda je obklopena, podpírána a vedena božským darem lásky.
- **Jak tvrdí svatý Anselm:** „Moci hřešit není ani svoboda, ani není součástí svobody, byť je znamením svobody“.
- **Jaké účinky má hřích na mou svobodu?**
  - **Ztráta kontroly.** Zásadním účinkem je ztráta schopnosti vést celý můj život ke konečnému cíli: V tomto bodě Písmo přirovnává hřích k otroctví. Svobodě chybí touha po nějakém cíli a soustředí se na výkonnost. Je uvězněná v okamžiku; když je však tažena ještě touhou po něčem, co je nad její schopnosti, nebezpečí zoufalství ji ochromuje.
  - **Žádostivost.** Člověk vnitřně zraněný ve své schopnosti milovat, ať je to díky původnímu nedostatku řádu či slabosti při sebeovládání, může zažívat impulz k činu v odporu k původnímu řádu, který vede k dobrému. Je to neřízená touha, která mě může ovládnout.
  - **Beznaděj.** Když se vzdalují Bohu, dochází k ochromení akceschopnosti, chybí motivace k tomu, co se týká konečného cíle a Boha. To mě oslabuje v mém nejintimnějším jednání a uvrhává do hlubokého smutku, jenž „působí smrt“ (2Kor 7,10), protože může být příčinou radikálního zoufalství.